

KAMU ÖRGÜTLERİNDE HUKUKSAL DÜZENLEMELERDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR (İNFAZ KURUMLARI ÖRNEĞİ)

N. Talat ARSLAN

Cumhuriyet Üniversitesi İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü

Özet

Türkiye’de Cumhuriyet’in kurulduğu zamanlardan, hatta Osmanlı’nın son dönemlerinden bu yana Kamu Yönetimi merkezîyetçi örgütlenmeden personele, mevzuattan maliyeye bir çok sorunla karşı karşıyadır. Bu çalışmada bir Kamu Örgütü olan ve uzun süreden beri kamuoyunda tartışılan infaz kurumlarının sorunları ele alınmaktadır. Türkiye’de infaz kurumları hakkında çok farklı yorumlar yapılmaktadır. Cezaevlerinde yaşanan sorunlar değişik noktalardan kaynaklanmaktadır. Bu noktalar arasında; fiziki ve mimari yapı, personel, cezaevi yönetimi ve özellikle de mevzuat eksikliği gibi konular yer almaktadır. Bu çalışmada Türkiye’deki infaz kurumlarında özellikle hukuksal düzenlemelerden kaynaklanan sorunlar incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Örgütleri, Hukuksal Düzenlemeler, İnfaz Kurumları

Abstract

The Problems Caused by the Legislative Regulations in Public Organizations: Prision System Example

In this study, concerns over prison system which has long been a subject of public debate is evaluated. There have been a differing comments on the subject from different segments of population. In order to solve this problem an objective approach has to be taken. These problems may come out as a result of factors such as the physical conditions, the staff, the architectural design and most importantly the legislative regulations concerning prisons. In this essay we have concentrated on the legislative regulations.

Keywords: Public Organizations, Legislative Regulations, Prison System

GİRİŞ

Kamu yönetiminin üstlendiği kamu hizmetlerini başarılı bir şekilde getirmesi, onu oluşturan örgütlerin başarısına bağlıdır. Bir ülkedeki bütün kamu örgütlerini içeren bir araştırma yapmak oldukça zordur. Her bir kamu örgütü kendisine ait sorunlar içermektedir. Elbette kamu yönetimini bütünüyle ilgilendiren sorunlar bulunmaktadır. Yalnız bu konuda daha çok genel yönetim üzerinde durulup, mikro düzeye inildiğinde çok fazla geçerli olmayan öneriler getirmek, sorunların çözümüne katkı yapmamaktadır. Yapılması gereken ne sadece ormanı görüp tek tek ağaçları yok saymak, ne de tek tek ağaçlara takılıp ormanın farkında

olmamaktır. Bu çalışmada tek tek ağaçlardan hareketle genel bir değerlendirme hedeflenmektedir. Türk Kamu Yönetimi; merkeziyetçi yapılanmadan, personelden, mali kaynak yetersizliğinden, fiziki koşullardan, mevzuattan vs kaynaklanan sorunlar yaşamaktadır. Bütün bu sorunların ayrı ayrı ele alınıp incelenmesi gerekir. Bu çalışmada bir kamu örgütü olan infaz kurumlarının mevzuattan kaynaklanan sorunları ele alınmaktadır.

Türkiye’de ceza infaz kurumları sık sık gündeme gelmektedir. Fırar, isyan, adam öldürme, ölüm orucu, rehin alma vs gibi durumlarda konu hakkında yorumlar yapılmakta, ortalık sakinleştiğinde ise konu üzerinde çok fazla durulmamaktadır. Türkiye’de yukarıda sayılan olaylar neredeyse olağan bir hal almıştır. Örneğin 1995 yılında 11, 1996 yılının ilk üç ayında 4 tutuklu ve hükümlü çıkan olaylar sonucu yaşamını yitirmiştir. 24 Eylül 1996’da Diyarbakır Cezaevinde 10 ve 26 Eylül 1999’da Ankara Merkez Kapalı (Ulucanlar) Cezaevinde 10 mahkum ölmüştür. Yine olarak 5 Temmuz 2000 tarihinde Burdur Cezaevinde üçü ağır olmak üzere toplam 65 hükümlü ve tutuklu yaralanmıştır.(Alpay,2000:22)

Türkiye’de cezaevlerinde uyuşturucu temin etmek, tabanca satın almak ve diğer cezaevlerindeki suçlara teminat vermek gibi yasadışı faaliyetler olağan hal almıştır.

Cezaevlerinde bu tür yasa dışı faaliyetlerin meydana gelmesinin çok değişik nedenleri bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi denetim eksikliğidir. Cezaevlerinde özellikle resmi devlet görevlisi olmayan kişilerin de bulunduğu bağımsız denetim elemanları tarafından denetlenmede bir çok sorunla karşı karşıya kalınmaktadır.(Karayeğen, 2000 : 7) Adalet Bakanlığı yetkililerinin “Ulucanlar’da 1993 yılından beri aramağa Jandarma alınmıyordu,” (Dündar,1999 :22) şeklindeki açıklamaları cezaevlerindeki denetim eksikliğinin boyutunu göstermektedir. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, terör örgütlerinin cezaevlerinde sayım yaptırmadıklarını, kimin hangi koşuğa kalacağına liderlerin karar verdiğini belirterek, cezaevlerinde terör örgütlerinin hakimiyet kurduğunu belirtmektedir (Ortadoğu,1999: 3) .

Cezaevlerinde hükümlüler cezaevi personeline kötü davranmakta ve cezaevlerinde terör estirmektedirler. Basında “yöneticilerle kavga, müdüre hakaret, gardiyanlara saldırı gibi” çok değişik haberler çıkmaktadır. Ekonomik açıdan çok güçlü olan mahkumlar bürokrasi ve siyaset alanındaki uzantıları ile cezaevi yönetimi üzerinde etkili olmaktadır. (Hürriyet.2000:18) Peki bütün bu olumsuzluklar hangi sebepten kaynaklanmaktadır. Eksik olan noktalar nelerdir. Neler yapılmalıdır. Bu çalışmada yukarıda ana hatlarıyla sayılan sorunların nedenlerine değinilerek, özellikle mevzuattan kaynaklanan sorunlar ve çözüm önerileri ele alınmaktadır.

1. TÜRKİYE’DE CEZAEVLERİ KONUSU

Türkiye’deki cezaevlerinde fiziki koşullar, mimari yapı, cezaevi yönetimi, cezaevi personeli ve özellikle de yasal düzenlemelerden kaynaklanan sorunlar

bulunmaktadır. Bu makalede özellikle büyük ölçüde diğer sorunlara da kaynaklık ettiği düşünülen yasal düzenlemelerle ilgili sorunlar üzerinde durulmaktadır.

Mevzuattan kaynaklanan sorunlar sadece cezaların infazı ile ilgili olmayıp topyekün bir ceza siyasetini içermektedir. Kanunlar toplumda ortak yaşamın bir ürünü olarak ve bir mutabakat (oydaşma, konsensus) sağlanarak yapılmış kurallardır. Modern toplumlarda kanunlar halkın özgür iradesi ile serbest olarak yapılan seçimler sonucu oluşturulan yasama organları tarafından yapılmaktadır. Belirli ihtiyaçların giderilmesi için yapılan kanunlar, özellikle de ceza kanunları kamu vicdanını tatmin edecek şekilde düzenlenmelidir. Modern devletin en önemli görevlerinden bir tanesi adalet hizmetlerini yerine getirmektir. Adalet hizmetleri yerine getirilirken insanlardaki adalet duygusu tatmin edilmelidir. Ancak bu sayede toplumsal barış korunabilecektir. Devletin suç işleyenleri cezalandırması; suç işlemeyenleri ödüllendirmesi ve onların haklarını koruması anlamına gelmektedir.

Adalet hizmetlerinin kamu vicdanını tatmin edecek şekilde yerine getirilememesi, insanların bu boşluğu farklı şekillerde doldurmasına neden olmaktadır. Hemen her gün adliye koridorlarında yaşanan kavgalar, tehditler vs bunun en önemli göstergeleri arasındadır. Mağdur durumunda olanların suçlulara verilen cezalar konusunda tatmin edilmesi gerekir. Bu yapılırken de ulusal ve uluslar arası düzenlemeler dikkate alınmalıdır. Ulusal düzeyde dikkate alınması gereken noktalar arasında o toplumun ahlaki, milli, manevi değerleri, ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel yapısı gibi konular yer almaktadır. Ayrıca özellikle insan hakları konusunda yapılan uluslararası düzenlemeler de üzerinde durulması gereken temel kriterler arasındadır. İşlenen suç türü ile verilen cezalar arasında da bir uyum bulunması gerekmektedir. Pastaneden tatlı çalan bir çocuğa verilen ceza ile milyarlarca lira devleti zarara uğratanlara uygun görülen cezalar konusu Türk kamuoyunu uzun süre meşgul etmiştir. Yukarıda açıklanan noktalarla ilgili olarak hukuk felsefecileri, hukuk sosyologları, ceza hukukçuları ve suç bilimcileri araştırmalar yapmaktadır. . Bu çalışmada adli yargılama ile infazın birbirini izleyen iki süreç olduğu gerçeğinden hareketle kesinleşmiş mahkumiyet kararlarının infazında, hukuksal düzenlemelerden kaynaklanan sorunlar üzerinde durulmaktadır. Hukuksal çerçeve içinde mevzuat yetersizliği, şartla tahliye ve af konuları yer almaktadır. Bundan sonraki açıklamalarda bu üç nokta ile ilgili mevcut durum incelenip sorunların çözümü için öneriler getirilmektedir.

2. MEVZUAT YETERSİZLİĞİ

Türkiye’de Ceza İnfaz Yönetimi ile ilgili mevzuat boşluğu bulunmaktadır. Cezaevleri ile ilgili mevzuat özellikle 1721 sayılı Hapishanelerin ve Tevkifhanelerin İdaresi Hakkındaki Kanun, 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanun ve buna bağlı olarak çıkartılan Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzük ve İç Yönetmelik ve 4358 sayılı İş Yurtları ile ilgili kanunlardan oluşmaktadır.

Cezaevlerinin yönetimini düzenleyen 1721 sayılı Kanun 1930 tarihli ve 10 maddeden ibarettir. İlk iki maddesi amaç ve kapsam, son iki maddesi de yürürlük ve yürütme ile ilgilidir. Daha doğrusu Cezaevleri 4 maddelik bir kanunla yönetilmektedir. Bu kanun, yetersizdir ve ihtiyaçlara cevap vermemektedir.

647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanunda ve İnfaz Tüzüğünde disiplin cezaları kınama, mektup alma ve göndermeden, ziyaretçi kabulünden mahrumiyet ve hücre hapsi şeklinde sayılmasına rağmen, bu cezaların hangi fiillere uygulanacağı belirtilmemiştir. Bu durum sorun yaratmaktadır. Örneğin 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda, hangi fiile hangi disiplin cezası verileceği tek tek sayılmaktadır. Hangi fiillere hangi disiplin cezalarının verileceğinin belirlenmesi uygulamada birlik ve adalet sağlanması açısından önemlidir. Böyle bir durumda aynı fiile bir cezaevinde ziyaretçi kabulünden men cezası verilirken diğer bir cezaevinde ise kınama cezası verilemeyecektir.

Bu yüzden disiplin cezaları ve fiillerinin kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Çünkü hükümlünün cezaevinde aldığı disiplin cezaları onun iyi haline etmekte ve cezaevinde kalacağı sürede belirleyici olabilmektedir.

Modern infaz sisteminde hükümlü ıslah edilmesi gereken ve belli hakları sahip olan bir bireydir. İşlemiş olduğu suçun cezası olarak bağımsız mahkemelerin verdiği kararlar belli süreyle özgürlüğünden mahrum bırakılmıştır. Birey olmasından kaynaklanan bir çok haktan mahrum edilmemiştir. Cezaevlerinde hükümlü ve tutukluların yaşayış tarzı, dışarı ile olan ilişkileri, haberleşmeleri, birbirleri ile ilişkileri, cezaevinde neleri yapıp neleri yapmayacakları, hakları, sorumlulukları, içeriye sokabilecekleri eşyanın cinsi ve sayısı vs. kişinin insan olmasından kaynaklanan hakları ile doğrudan ilgilidir. Cezaevlerindeki hükümlü ve tutuklularla ilgili olarak bu tür konuların yönetmelik veya genelge hükümleri ile değil de yasa ile düzenlenmesi gerekir. İnsan hakları ile ilgili bu konuların tüzük ve genelge hükümleri ile düzenlenmesi ; bu tür düzenlemelerin siyasi otoritenin etkisine açık olduğundan uygulamada istikrarın sağlanmasını oldukça zorlaştırmaktadır.

Türkiye'de cezaevlerinin mevzuattan kaynaklanan sorunları arasında Ceza İnfaz Kurumları ile Tevkifevlerinin Yönetimine ve Cezaların infazına Dair Tüzük hükümlerinin eksikliklerinden kaynaklanan sorunlar da yer almaktadır. Örneğin İnfaz Tüzüğü'nde Kapalı Cezaevi aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır.

“İçten ve dıştan olmak üzere koruma ile görevli personeli bulunan ve dışarı ile irtibat ve ihtilafı mümkün olmayan cezaevlerdir.”(İnfaz Tüzüğü, Md.5) Bu maddenin yorumu değişik Cumhuriyet Savcılarınca farklı şekillerde yapılmaktadır. Örneğin bazı Cumhuriyet Başsavcıları sadece cezaevinin dış kapılarını kapatarak içerde serbestçe dolaşmayı sağlayan bir uygulama başlatmışlar, içerdeki tüm koğu, oda, koridor kapılarını açmışlardır. Bu yorum da yukarıda belirtilen ifadeye uygundur. Ancak infazın amacına ters bir uygulamadır. Bu madde yeniden

düzenlenerek kapalı cezaevi değişik yorumlamalara imkan vermeyecek şekilde tanımlanmalıdır. Örneğin “İçten ve dıştan olmak üzere koruma ile görevli personeli bulunan, zaruri haller hariç; koğuş, oda, malta, koridor kapıları kapalı tutulan ve dışarı ile irtibatı, ihtilati mümkün olmayan cezaevidir.”(Turgut,18-01-1997:.68) şeklinde bir tanımlama yapmak mümkündür.

Cezaevlerinde yapılan bütün çalışmaların nihai amacı suçluları ıslah ederek topluma kazandırmaktır. Bu çalışmalarda tahliye sonrası içinde düzenlemeler yer almalıdır. Özellikle mahkumların cezaevinden çıktıktan sonra bir iş bulmaları için yasal düzenlemeler yapılmalı ve uygulamada bu durum sürekli kontrol edilmelidir. Bu tür bir düzenleme maddi nedenlerden dolayı suç işleyenlerin oranının azalmasına etki edecektir.

Tahliye olan hükümlülerle ilgili olarak 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanuna 2148 Sayılı Kanunla eklenen 2’nci. maddede “infaz kurumlarından tahliye edilen meslek ve sanat sahiplerine Türkiye Halk Bankasına meslek edindirme kredisi verilebilir” hükmü yer almaktadır. Hukuki olarak böyle bir düzenleme bulunmasına ragmen uygulamada bu konuda çok fazla gelişme olmamıştır. Bunun nedeni Adalet Bakanlığı tarafından kaynak bulunamamasıdır.

Mahkumların tahliye sonraları için yapılan düzenlemelerin bir tanesinde 25-08-1971 tarih ve 1475 Sayılı İş Yasası’nın 25/B maddesinde yer alan düzenlemedir. Buradaki düzenlemeye göre elli ve daha fazla işçi çalıştırılan işyerlerinde %2 oranında eski hükümlünün mesleklerine uygun bir işte çalıştırılmaları gerekmektedir. Yalnız işverenlerin bu yasa hükmüne uydukları söylenemez. Toplumda eski hükümlülerden çekinme söz konusudur. Mahkumlara karşı bu olumsuz tavırlar önemli bir etken olmakla beraber yukarıda belirtilen %2 oranında eski hükümlü çalıştırma ile ilgili yasa hükmüne uyulmamasının nedeni öngörülen yaptırımdan kaynaklanmaktadır. Çünkü 1475 Sayılı İş Yasasının 98/C maddesine göre kanunun 25/B maddesindeki hükümlere aykırı hareketle sakat veya eski hükümlüyü çalıştırmayan işveren veya vekiline çalıştırmadığı her sakat ve eski hükümlü ve çalıştırmadığı her ay için beşyüzbin lira para cezası verilmektedir.

647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Yasanın 4. maddesinin birinci fıkrasında yer alan kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine uygulanabilecek ceza ve tedbirler konusu da yer almaktadır. Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun dördüncü maddesinde “Ağır hapis hariç kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar suçlunun kişiliğine, sair hallerine ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre mahkemece; kabahatlerde beher gün karşılığı üç bin ila beş bin lira, cürümlerde beş bin ila on bin lira hesabıyla ağır para cezasına ... çevrilebilir.” hükmü yer almaktadır.

Bu madde gereğince kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine öngörülen para cezasına çevirmede esas alınan tutarlar oldukça düşüktür ve Türkiye’nin içinde bulunduğu gerçeklere uygun değildir.

3. AF

Türkiye’de cezaevlerinde yaşanan sorunlardan bir tanesi de son 35 yıl içinde çıkarılan genel ve kısmi aflar konusudur. “*Af, ceza kanunlarının ve cezadan beklenen özel önleme amacının etkinliğini yok ettiği için suçla mücadeleyi zorlaştıran, potansiyel failleri adeta suça teşvik eden siyasetçiler tarafından oy düşüncesi ile sık sık kötüye kullanılan, mağdurları oç almağa iten ve bu surette yeni suçlular yaratan bir kurumdur.*” (Öztürk, Erden, Özbek.1998: 97-98)

Genel affa Türkiye Büyük Millet Meclisi karar vermektedir. (TC.1982 Anayasası, Md 87) Genel af kamu davasını ve hükmolunan cezaların tamamını ortadan kaldırmaktadır.(T.C.K, Md. 97).

Genel af bütün sonuçları ile birlikte suçun ve suçla ilgili her şeyi, kamu davasını ve cezayı bütünüyle ortadan kaldırır. (Başköy, 2000: 57) Özel af ise içeriğine göre cezayı ortadan kaldırmakta, cezayı azaltmakta ya da değiştirmektedir. Özel affa Türkiye Büyük Millet Meclisinden başka Cumhurbaşkanı da karar verebilmektedir. Cumhurbaşkanı anayasaya göre sürekli hastalık, sakatlık, kocama sebepleri ile özel af çıkarabilmektedir.(TC.1982 Anayasası,Md.104.)

Af çıkarma bir infaz ve ıslah politikası olmayıp siyasi bir tercihtir. Toplumsal barışın büyük ölçüde bozulduğu, sosyal ve ekonomik dönüşümlerin yaşandığı savaş, büyük afet vs durumlarında suçluların af edilmesi gündeme gelebilir. Sık sık af çıkarılması yasama ve yargı organı arasındaki kuvvetler ayrılığı prensibi çerçevesinde tartışılmaktadır. Yasama organının böyle bir yetkisi bulunmakla birlikte bu yetkinin yerinde kullanılmaması toplumda huzursuzluklara neden olmaktadır. Adeta suç işleyenlerin ödüllendirildiği bir ortam doğmaktadır. Sürekli olarak af beklentisi, cezaevlerinde disiplini bozmakta ve nasıl olsa af çıkar düşüncesi cezaların caydırıcılık özelliğini azaltmaktadır. Özellikle uzun süreli hürriyeti bağlayıcı ceza alan hükümlüler af konusunu bir kurtuluş yolu olarak görmektedir.

Af konusunun siyasiler tarafından gündeme getirilmesi suçluları beklenti içine sokmakta ve geri dönülmesi zor uygulamalara neden olmaktadır. Af çıkacağı yönündeki beklentiler mahkumları psikolojik sıkıntılara sokmaktadır. 04-10-1999 tarihinde Adalet Bakanlığı görevini yürüten H.Sami Türk, “Af yasası çıksaydı cezaevlerindeki bu olaylar yaşanmazdı. Af konusu çok hassastır. Sürüncemede kalınca gerginlik yaratıyor” şeklinde açıklamalarda bulunmaktadır. (Bila, 04-10-1999: 12) Özellikle son olarak 08-12-2000 tarihinde yapılan düzenleme öncesi beklentiler ve çıkan olaylar bu durumun en önemli göstergesidir. Bu yüzden af konusunda çok dikkatli davranılmalıdır.

Türkiye’de sık sık af çıkarılırken gelişmiş ülkelerde böyle uygulamaların olmadığı görülmektedir. Örneğin Almanya’da sadece iki Almanya’nın birleşmesinde eski Doğu Almanya cezaevinde yatan siyasi tutuklular için af

çıkarılmıştır. Bunun dışında hiçbir af çıkmamıştır. Hiçbir politikacı da böyle bir konuyu gündeme getirmemiştir.(Hürriyet, 18-12-2000, s. 20.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kurulduğu günden bu yana kısmi ve belli bir konuya yönelik olmak üzere toplam 51 adet af çıkarılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi ilk af yasasını 7 Ocak 1922 tarihinde çıkarmıştır. Bu af yasasında cezalarının üçte ikisini tamamlayan mahkumların kalan cezaları affedilmiştir. İşgale uğrayan yerlerdeki kişiler hakkında açılan davalar da bu af ile ertelenmiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan kısa süre sonra 26 Aralık 1923 tarihinde ikinci genel af yasası çıkarılmıştır. Bu düzenleme ile 29 Ekim 1923 tarihine kadar işlenmiş suçlara verilen cezaların yarısı affa uğramıştır. Bu yasa ile suçluların üç ay içinde teslim olmaları şartı getirilmiştir. Cumhuriyetin kuruluşunun 10. yıl dönümü dolayısı ile 26 Ekim 1933 tarihinde yeni bir genel af yasası çıkarılmıştır. Bu yasa ile beş yıldan az süreli hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum olanlar hakkında tahkikat yapılmaması ve üç yılı geçen hürriyeti bağlayıcı ceza alanların cezalarının affına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Yine bu düzenlemede değişik suçlar için belli oranlarda ceza indirimi uygulaması sağlanmıştır. 26 Ekim 1960 tarihinde genel bir af yasası çıkarılmıştır. Bu yasayla kusurdan doğan suçlarda üst sınırı beş yılı aşmayan hürriyeti bağlayıcı cezalar hakkında tahkikat yapılmaması hükmü getirilmiştir. Beş yıldan fazla olan cezaların üçte biri indirilmiş ancak bu sürenin beş yıldan fazla olmayacağı hükme bağlanmıştır. Bu af yasasında devlet aleyhine, ırza yönelik ve Atatürk aleyhine işlenen suçlar gibi bazı suçlara verilen cezalar af kapsamı dışında tutulmuştur. 3 Ağustos 1966 tarihindeki genel af yasası ile de benzer düzenlemeler yapılmıştır.

Son olarak 08 Aralık 2000 tarihinde çıkarılan 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenen suçlardan dolayı şartla salıverilmeye, dava ve cezaların ertelenmesine dair kanun çıkarılmıştır.

Görüldüğü gibi bu düzenlemelerden bir çok hükümlü faydalanmaktadır. Kamuoyunda çok tartışılan bu düzenlemenin toplumsal barışı önemli ölçüde bozduğu ve özellikle mağdur yakınlarında adalet duygusunun gerçekleştiğine olan inancı zayıflatmaktadır.

4. ŞARTLA TAHLİYE

Adli yargılama ile cezaların infazı birbirini tamamlayan iki süreçtir. Bu iki süreç arasında uyum sağlanması gerekmektedir. Örneğin Türk Ceza Kanunu'na göre kasden adam öldürmenin cezası 24 ile 30 seneye kadar ağır hapis cezasıdır. *"Her kim bir kimseyi kasden öldürürse 24 seneden 30 seneye kadar ağır hapis cezasına mahkum olur"*(T.C K, Md 448.)

Türk Ceza Kanununda yazılı olan düzenleme böyle olmakla birlikte tecrübeli bir cezaevi görevlisine kasden adam öldüren birisinin kaç yıl cezaevinde kalacağı konusunda bir soru sorsanız alacağınız cevap 6 yıldan fazla olmayacaktır. Kasden adam öldüren bir kimseye hakim tarafından Türk Ceza Kanunu'nda öngörülen 24

yıl ağır hapis cezası verildiğini düşünelim. Davaya bakan hakim; daha sonra Türk Ceza Kanunu'nun 59. Maddesindeki “*Kanuni tahfif sebeplerinden ayrı olarak mahkemece her zaman fail lehine cezayı hafifletecek takdiri sebepler kabul edilirse idam cezası yerine müebbet ağır hapis, müebbet ağır hapis yerine 30 sene hapis cezası hükmolunur. Diğer cezalarda altıda birden fazla olmamak üzere indirilir*” hükmünü göz önüne alır ve bu maddede öngörülen 1/6 oranındaki indirim uygular. 24 yıl hapis cezası 1/6 oranında indirim uygulandığında süre 20 yıla inmektedir. Eğer kasden adam öldürme suçu işlenirken Türk Ceza Kanununun 51. Maddesindeki “*Bir kimse haksız bir tahrikin husule getirdiği gazap veya şedit bir elemin tesir altında bir suç işler ve bu suç ölüm cezasını müstelzim bulunursa, müebbet ağır hapis cezasına ve müebbet ağır hapis cezasını müstelzim bulunursa 24 sene ağır hapis cezasına mahkum olur. Sair hallerde işlenen suçun cezasının ¼ indirilir. Tahrik ağır veya şiddetli olursa ölüm cezası yerine 24 sene ve müebbet ağır hapis cezası yerine 15 seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası verilir. Yer alan konular mevcut ise ceza süresine ¼ oranında indirim yapılır*” hükümleri dikkate alındığında 20 yıl olan süreye ¼ oranında indirim uygulanacak demektir. 20 yıllık süreye ¼ oranında indirim uygulandığında ortaya çıkan süre 15 yıl olacaktır. 15 yıl hapis cezası alan bir hükümlü cezaevinde hükümlülük süresinin ½'sini, yani yedi buçuk yılını çekmiş olup da İnfaz Tüzüğüne göre iyi halli olduğuna karar verilirse, talebi olmasa dahi şartla tahliye edilecektir. Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19'uncu maddesi “*Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ölüm cezalarının yerine getirilmemesine karar verilenler 30 yıllarını; müebbet ağır hapis cezasına hükümlüler 20 yıllarını; diğer şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkum edilmiş olanlar hükümlülük süresinin ½ sini; çekmiş olup da Tüzüğe göre iyi halli hükümlü niteliğinde buldukları takdirde, talepleri olmasa dahi şartla salıverilirler*” şeklindedir.

Cezaların İnfazı Hakkında Kanununun 19'uncu maddesi hükmünce 7.5 yıla inen infaz süresine yine Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanunun “*Hükümlülerin yarı açık veya açık cezaevlerine seçilmelerine karar verme işlemi, Adalet Bakanlığınca Ocak ayı içinde tespit edilerek Cumhuriyet Savcılıklarına bildirilen şartla salıverme tarihine göre yapılır. Bakanlıkça bildirilen bu tarih aşılmamak ve kapalı kurumlarda çalışanlara öncelik tanınmak kaydıyla; 9.10.11ci maddeler gereğince (bu maddeler müşahadeye tabi tutulma ile ilgilidir) tabi tutulacakları müşahadeleri sonucu yarıaçık veya açık müesseselere naklonulan hükümlülerin; anılan müesseselerde kaldıkları her ay için 6 gün 19. maddenin 1.2.3.fıkralarına göre tespit edilecek şartla salıverme suretiyle şartla salıverilme işlemi yapılır*” şeklindeki ek 2'inci maddesi hükümleri uyarınca ayda altı günlük süre indirim uygulanacaktır. Yedi buçuk yıllık süreden ayda altı günlük indirim yapıldığında kalan süre altı yıl olarak bulunacaktır. Hakimin 24 yıl olarak öngördüğü kasden adam öldürme suçuna verilen ceza süresi uygulamada altı yıla inmektedir.

Türkiye’de şartla tahliye konusu bireyselleştirilmeli ve sadece ıslah olan hükümlülere uygulanmalıdır. Şartla tahliye düşüncesinin temelinde hükümlünün

hakimin öngördüğü süreden önce ıslah olduğu düşüncesine dayanarak daha fazla cezaevinde tutulmasının gereksizliği konusu yer almaktadır. Şartla tahliye konusunda mevzuatta çok değişik hükümler bulunmaktadır. Örneğin 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanunun 19.maddesi ve ek 2'nci maddesi şartla tahliyeye ilişkin hükümler içermektedir. Mahkumun şartla tahliye zamanı hesaplanırken önce 647 Sayılı kanunun 19. maddesindeki hükümlünün yatacağı süreler bulunacak, sonra da bu kanuna 2148 sayılı kanunla eklenen Ek 2. madde hükümlerine göre Açık Cezaevlerinde yatan hükümlülerin burada yattıkları her aydan 6'şar gün düşülecektir.

Örneğin 1 yıl hapis cezası alan bir hükümlü 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanunun 19. maddesinin birinci fıkrasına göre, firar etmemişse, firara teşebbüsten veya isyandan mahkum olmamışsa ve iyi halli ise 4 ay 6 gün cezaevinde kalacaktır. Yine 10 yıl hapis cezası olan bir hükümlü aynı şartlarda 4 yıl, 5 gün cezaevinde kalacaktır.

Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanuna Ek 2. maddede yer alan her ay için 6 günlük indirim kaldırılmalı ve istifade oranları değiştirilerek kısa yoldan yabancı ülkelerde de görüldüğü gibi ceza süresinin 2/3'ünü, 2/5'ini vs. cezaevinde geçiren hükümlü şartla tahliye edilir şeklinde basit bir düzenlemeye gidilmelidir.

Gelişmiş ülkelerde bu konuda oldukça basit ve anlaşılır bir düzenleme yapılmıştır. Örneğin İngiltere'de bir yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza alanlar ceza sürelerinin 1/2'sini cezaevinde geçirdiklerinde şartla tahliye olmaktadır. Bir ile dört yıl arasında hüküm giyenler ceza süresinin 1/2'sini çekmekte ve toplam cezanın 3/4'ü kadar sürede Deneme Merkezinin gözetimi altında tutulmaktadır. Dört yıldan fazla hüküm giyen suçlular ise cezalarının 1/2'sini çektiklerinde şartla tahliye olabilecek hükümlü statüsü kazanmakta, cezalarının 2/3'ünü çektiklerinde ise şartla tahliye edilmektedir. Almanyada hükümlülerin şartla tahliye edilebilmesi için cezasının 2/3'ünü iyi halli geçirmesi gerekmektedir. Müebbet hapis cezasına mahkum olanlar ise cezalarının 15 yılını iyi halli olarak geçirdiklerinde tahliye edilmektedirler. İtalya'da hükümlüler cezaları infaz edilirken iyi halli oluğu anlaşılan ve cezasının en az 30 ayını ve her halükarda 1/2 sini çekmiş ve kalan ceza süresi 5 yılı aşmamış olan hükümlüler şartla tahliye edilirler. Ömür boyu hapis cezalarında hükümlünün şartla tahliye edilebilmesi için cezasının 26 yılını iyi halli geçirmiş olması gerekmektedir. Danimarka'da hükümlüler mahkumiyet sürelerinin 2/3 ünü iyi hal içinde geçirdikleri takdirde şartla tahliyelerine karar verilir. Bu oran hafif hapis cezalarında 1/2 olarak uygulanmaktadır. Ömür boyu hapis cezalarında ise bu ceza ömür boyu infaz edilir. Şartla tahliye ancak kraliçenin affetmesine bağlıdır.((Turgut.1997: 68)

Türkiye'de mahkumiyet süresi verilen ceza süresi değil de şartla tahliye süresi olarak görülmektedir. Türkiye'de şartla tahliye uygulamasının kanun koyucunun amacına uygun olarak uygulandığını söylemek mümkün değildir. Asıl amacı ıslah olmuş, tahliye olduğunda bir daha suç işlemeyecek duruma gelmiş ve

toplum açısından da tehlikeli olmadığı anlaşılan mahkumlara tanınan şartla tahliye; müşahade sisteminden kaynaklanan sorunlar nedeniyle bu özelliklere uymayan hükümlülere de uygulanmaktadır. Bu durum bir zorunlulukmuş gibi algılanmakta ve hak etmeyen mahkumlara da bu haktan yararlanmaktadır. Cezaevinden çıktıktan sonra yeniden suç işleyenlerin durumu, ıslah olan hükümlülere uygulanması gereken bu sistemin ne kadar yanlış uygulandığını göstermektedir. Islah olmayan hiç kimse cezaevinden çıkamamalıdır. Bu uygulama sonucunda da Türk Ceza İnfaz Sistemi cezaların caydırıcılığını zayıflatacak ve hatta ortadan kaldıracak düzeye gelmiştir” (Ocakçioğlu,1992: 457)

5. DİSİPLİN CEZALARININ ŞARTLA TAHLİYEYE ETKİSİ

Mahkumların cezaevlerinde aldığı disiplin cezaları sicil müşahade fişine yapılan fiilin tarihi ve karar tarihi esas tutulmak suretiyle kaydedilmektedir. Sicil müşahade fişinde, disiplin cezasının hükümlü üzerinde yaptığı etki de belirtilmektedir. (İnfaz Tüzüğü, Md.175) “Tutukluluk süresi içindeki disipline aykırı davranışlar belgelendirilerek tutuklu dosyasına konur” (İnfaz Tüzüğü, Md.178/2.

Disiplin cezaları İnfaz Tüzüğü’nün 171’inci. maddesindeki “Disiplin cezasının verilmesini gerektiren eylemin işlendiği günden itibaren, 1- verilen disiplin cezası, ziyaretçi kabulünden mahrumiyet cezası ise 6 ay içinde , 2-verilen disiplin cezası, hücre hapsi cezası ise 1 yıl içinde, 3-verilen disiplin cezası İnfaz Tüzüğü’nün 161. maddesinin üçüncü fıkrası (iki sene içinde üçten fazla disiplin cezası almış olanlar) bir buçuk yıl içinde , başka disiplin cezası almamış olan hükümlülerin yukarıdaki bentlerde gösterilen disiplin cezaları aynı bentlerde gösterilen yazılı sürelerin sonunda, müdürün önerisi ve disiplin kurulunun kararı ile kaldırılır. Ancak disiplin cezası hükümlünün kaçmasından dolayı verilmişse bu sürenin başlangıcı hükümlünün yeniden yakalanması ve de kendiliğinden teslim olması sonucu cezaevine yeniden alınması sonucu başlar. Olağanüstü hallerde büyük hizmet ve yararlılığı görülen hükümlüler hakkında daha önce verilmiş olan disiplin cezaları müdürün önerisi, disiplin kurulunun kararı ve adalet Bakanlığının onayı ile yukarıdaki bentlerde öngörülen süreden önce de kaldırılabilir” hükümlerine göre belirtilen sürelerin geçmesi ile kaldırılabilir. 171’inci madde gereğince kaldırılmamış olan ve kınama cezasının dışındaki cezalar hükümlü hakkında iyi hal kararı verilmesine engel olmaktadır. 171’inci maddenin dışında, disiplin cezalarının kaldırılması durumu sadece olağanüstü durumlarda büyük hizmet ve yararlılığı görülen hükümlülerin hakkında kurum müdürünün önerisi, disiplin kurulunun kararı ve Adalet Bakanlığının onayı ile gerçekleşmektedir. 171’inci maddede sayılan sürelerin geçmesi ile disiplin cezaları kaldırılarak hükümlüler hakkında iyi hallilik kararı verilebileceğinden, şartla salıverme süresi disiplin cezasının kaldırıldığı tarihe kadar uzayacaktır.

Disiplin cezalarının belli sürelerin geçmesi sonucu kaldırılarak, şartla tahliyeyi etkilemesi durumu 08-04-1991 tarihinden sonra işlenen terör suçları

dışındaki adi suçlar ve suçlular için geçerlidir. 08-04-1991 tarihine kadar işlenen adi ve terör suçlarında iyi halli olma şartı aranmadığı için bu tarihe kadar işlenen suçların önemi yoktur. Bu tarihten önce terör ya da adi suç işlemiş olanlar 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun geçici birinci maddesindeki “ 08-04-1991 tarihine kadar işlenen suçlar sebebi ile; a- verilen ölüm cezası yerine getirilmez. Bu durumda olanlar 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanununun 19. maddesindeki hükme göre; *çekmeleri gereken cezalarının 10 yılını, b-müebbet hapis cezasına hükümlü olanlar çekmeleri gereken cezalarının 8 yılını, c-diğer şahsi hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum olanlar hükümlülük sürelerinin beşte birini çektikleri takdirde iyi halli olup olmadıklarına bakılmaksızın ve talepleri olmaksızın şartla salıverilirler. Bu sürelerin tayininde hükümlünün tutuklu kaldığı sürelerde hesaba katılır*” hükümlerindeki sürelerin geçmesi ile şartla tahliye edilirler.

Disiplin cezalarının tamamı hükümlünün iyi halli olmasını etkilememektedir. Örneğin kınama cezası hükümlü hakkında iyi hal kararı almasına engel olmamaktadır ve kınama cezası alan hükümlüler de iyi halli hükümlüler gibi tahliye edilmektedirler.

Eğer hükümlü ziyaretçi kabulünden mahrumiyet ya da mektuplaşma yasağı cezası almışsa bu disiplin cezaları İnfaz Tüzüğü'nün 171'inci maddesinde belirtildiği gibi bu cezanın verilmesine neden olan fiilin işlendiği tarihten itibaren altı ay sonra başka bir disiplin cezası almamak şartıyla kaldırılmaktadır. Eğer hükümlü bu disiplin cezalarından birini almışsa bu cezalar kalkıncaya kadar şartla tahliye edilemez. Yalnız bu süre hiçbir zaman bihakkın tahliye tarihini geçemez. Yani hükümlü böyle bir ceza almışsa şartla tahliye süresi dolmasına rağmen salıverilemez. Şartla tahliye kararı altı aylık sürenin geçmesine kadar uzar.

Örneğin 08-04-1991 tarihinden sonra suç işleyen hükümlünün

Cezaevine giriş tarihi 26-03-1994

Ceza süresi 10 ay

647 Sayılı Kanuna göre Şartla Tahliye Tarihi $10/2=5$ ay (180 gün)

2148 Sayılı Kanuna göre yada 6 günlük indirim $150/30=5$ ay

5.6 gün = 30 gün

Hükümlünün yararlandığı süreler $150+30=180$ gün

Hükümlünün cezaevinde kalacağı süre $300-180=120$ gün

Hükümlü 26-03-1994 tarihine cezaevine girmiştir.

Hükümlünün bihakkın tahliye tarihi:

Hükümlü;

<i>Mart 1994 ayından</i>	<i>5 gün</i>
<i>Nisan 1994 ayından</i>	<i>30 gün</i>
<i>Mayıs ayından</i>	<i>31 gün</i>
<i>Haziran ayından</i>	<i>30 gün</i>
<i>Temmuz ayından</i>	<i>31 gün</i>
<i>Ağustos ayından</i>	<i>31 gün</i>
<i>Eylül ayından</i>	<i>30 gün</i>
<i>Ekim ayından</i>	<i>31 gün</i>
<i>Kasım ayından</i>	<i>30 gün</i>
<i>Aralık ayından</i>	<i>31 gün</i>
<i>Ocak (1995) ayından</i>	<i>20 gün</i>
Toplam	300 gün cezaevinde kalacaktır.

(Şartla tahliyeden yararlanmadan önce)

Hükümlünün bihakkın 20-01-1995 tarihinde tahliye olacaktır.

Hükümlünün iyi halli olması durumunda şartla tahliye tarihi:

Hükümlü 180 gün indirimden yararlanmıştı.

Hükümlü ;

<i>1994 yılı Mart ayından</i>	<i>5 gün</i>
<i>Nisan ayından</i>	<i>30 gün</i>
<i>Mayıs ayından</i>	<i>31 gün</i>
<i>Haziran ayından</i>	<i>30 gün</i>
<i>Temmuz ayından</i>	<i>24 gün</i>

Toplam *120 gün*

24-07-1994 şartla salıverilme tarihi olmaktadır.

Hükümlü 10-05-1995 tarihinde işlediği bir fiilden dolayı örneğin ziyaretçi kabulünden men disiplin cezası almış olsun. Bu disiplin cezası İnfaz Tüzüğü'nün 171. maddesi uyarınca altı ay sonra başka bir disiplin cezası almamak şartıyla kaldırılabilir. Bu durumda hükümlü şartla tahliye tarihi olan 24-07-1994 tarihinde tahliye edilmeyecek ve tahliye süresi şöyle hesaplanacaktır.

<i>1994 Mayıs ayından</i>	<i>21 gün</i>
<i>Haziran ayından</i>	<i>30 gün</i>
<i>Temmuz ayından</i>	<i>31 gün</i>
<i>Ağustos ayından</i>	<i>31 gün</i>
<i>Eylül ayından</i>	<i>30 gün</i>
<i>Ekim ayından</i>	<i>31gün</i>
<i>Kasım ayından</i>	<i>6 gün</i>

 Toplam *180 gün*

(Disiplin cezasının kalkması için altı aylık süre)

06 11-1994 tarihi şartla salıverilme tarihidir. Hükümlü disiplin cezası almasaydı 24-07-1994 tarihinde tahliye olacaktı.

Disiplin cezası alması nedeniyle tahliyenin ertelenmesi tarihi hiçbir zaman bihakkın tahliye tarihini geçemez. Örneğin, hükümlünün bihakkın tahliye tarihi "300 gün süreyle cezaevinde kalması" sonucu ortaya çıkan 20-01-1995 tarihidir. Hükümlü 25- 10-1994 tarihinde işlediği bir fiilden dolayı mektuplaşmadan men cezası almış olsun. Bu disiplin cezasının kaldırılması için gereken süre altı aydır. Yani hükümlü bu sürenin geçmesi anına kadar tahliye olamamaktadır. Yalnız buradaki durum biraz farklı olmaktadır. Hükümlünün disiplin cezasının kaldırılması için gereken süreyi beklemesi sonucu ortaya çıkan tarih bihakkın tahliye tarihini geçtiği için hükümlü bu süreyi beklemeden bihakkın tahliye tarihinde serbest kalmaktadır.

Hükümlü 25-10-1994 tarihinde mektuplaşma yasağı olan disiplin cezasını almış olsun,

<i>1994 Ekim ayından</i>	<i>6 gün</i>
<i>Kasım ayından</i>	<i>30 gün</i>
<i>Aralık ayından</i>	<i>31 gün</i>
<i>1995 Ocak ayından</i>	<i>31 gün</i>
<i>Şubat ayından</i>	<i>28 gün</i>
<i>Mart ayından</i>	<i>31 gün</i>
<i>Nisan ayından</i>	<i>23 gün</i>

 Toplam *180 gün*

(Disiplin cezasının kalkması için gereken süre)

180 gün hesaplandığında 23-04-1995 tarihi ortaya çıkmaktadır. Bu tarih hükümlünün bihakkın tahliye tarihi olan 20-01-1995 tarihinden sonra bir tarih olduğundan hükümlü bekletilmeden bihakkın tahliye tarihi olan 20-01-1995 tarihinde tahliye edilecek, 23-04-1995 tarihine kadar cezaevinde bekletilmeyecektir.

Disiplin cezası olarak hücre cezası alınması durumunda hükümlü doktor raporu alındıktan sonra geceli ve gündüzlü olarak başkaları ile temas etmeyecek şekilde yalnız başına bir hücreye konmaktadır. İnfaz edilen hücre cezası 15 günden fazla olamamaktadır. İki sene içinde üçten fazla hücre cezası almış olanlar iyi hal gösterinceye kadar adalet Bakanlığının onayı ile inzibati hücre şartlarına tabi tutulurlar. Bu süre altı aydan fazla olduğu takdirde durum yeniden disiplin kurulunca tespit edilerek gerekçesi ile birlikte Adalet Bakanlığına bildirilir.(İnfaz Tüzüğü, Md.161) Eğer hükümlü altı aydan önce iyi hal göstermişse hücre şartlarından kurtulabilecektir.

Hücre cezası bu cezayı gerektirecek eylemin işlenmesinden itibaren bir yıl sonunda müdürün önerisi ve disiplin kurulunun kararı ile kaldırılmaktadır. (İnfaz Tüzüğü, Md.171/2) Hükümlüye inzibati hücre şartları tatbik ediliyorsa bu süre eylemin işlendiği tarihten 1,5 yıl olmaktadır.(İnfaz Tüzüğü, Md.1171/3)

Şartla tahliye ile ilgili olarak yapılan açıklamalar hücre cezası alan hükümlüler içinde geçerli olmaktadır. Aynı hesaplamalar hücre cezası alan hükümlüler içinde yapılmaktadır.

12-04-1991 tarihinden sonra terör suçu işleyen kişi disiplin cezası olarak en az üç defa hücre cezası almış ise şartla salıvermeden yararlanamamaktadır. Bu cezaların kaldırılmış olmaları durumu değiştirmemektedir.(3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu, Md.17/2.) Yalnız alınan hücre cezası üçten az ise kaldırılmış olması şartıyla yararlanabilmektedirler. 08-04-1991 tarihinden önce suç işleyen terör suçlusunun aldığı hücre cezalarının sayısının önemi bulunmamaktadır. Üç ya da daha fazla hücre cezası almış olsalar bile 3713 Sayılı Terörle Mücadele Yasasının birinci maddesindeki süreleri çekmiş olmaları şartıyla iyi halli olup olmadıklarına bakılmaksızın şartla salıverilirler.

3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 3. maddesine göre bu kanunun geçici birinci maddesindeki hükümlerden yararlanacak olanlar yayım tarihi olan 12-04-1991 tarihinden sonra cezaevinin disiplinin bozucu hareketlerinden dolayı disiplin cezası aldıkları takdirde bu cezalar İnfaz Tüzüğü'nün 171'inci maddesi gereğince kaldırılmadığı sürece bu yasanın geçici birinci maddesi hükümlerinden yararlanamazlar.

3713 Sayılı Terörle Mücadele Yasasının geçici dördüncü maddesinin son fıkrası gereğince bu yasanın geçici üçüncü maddesinin b,c,d fıkralarındaki "*a-Türk Ceza Kanununun 125... maddelerine giren suçları işleyenler (T.C.K. MD.125. Devlet*

topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin hakimiyeti altına koymağa veya Devletin istiklalini tenkise veya birliğini bozmağa veya Devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını Devlet idaresinden ayırmağa matuf bir fiili işleyen kimse ölüm cezası ile cezalandırılır) b-Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının “Devlet idaresi aleyhine işlenen Cürümler” başlıklı üçüncü kitabında yer alan hükümlere aykırı hareket edenler ile Bankalar Kanununa aykırı hareketle bankalardan haksız ve usulsüz para alanlar 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkında kanun hükümlerine muhalefet ederek menfaat temin edenler; usulsüz yolsuz ve gerçek dışı işlemlerle ihracat, ithalat ve yatırım teşvikleri suretiyle vergi iadesi, prim, kredi, faiz farkı ve benzeri adlarla kamu kaynaklarından haksız menfaat temin edenler, yukarıda belirtildiği şekilde haksız, usulsüz ve yolsuz olarak sağladıkları menfaat karşılıkları ve bunların fer’ilerini zaman aşımına bakılmaksızın ödemedikleri takdirde, d-Askeri ceza kanununun 55, 56, 57, 58 ve 59 uncu maddelerine giren suçları işleyenler” de 08-04-1991 tarihine kadar suç işlemeleri halinde aynı madde hükümlerinden yararlanabilmeleri için bu tarihe kadar eşledikleri disiplin cezalarının önemi yoktur. Yalnız bu kanunun yayım tarihi olan 12-04-1991 tarihinden sonra disiplin cezası almış olanlar bu cezaları kaldırılmadığı sürece Terörle Mücadele Kanununun geçici dördüncü maddesindeki “.....,ölüm cezasına hüküm giyenler 20 yıllarını; müebbet ağır hapis cezasına hükümlüler 15 yıllarını; diğer şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkum edilmiş olanlar hükümlülük süresinin 1/3 ünü; çektikleri takdirde iyi halli olup olmadıklarına bakılmaksızın ve talepleri olmaksızın şartla salıverilirler.....” hükümlerinden yararlanamazlar.

SONUÇ

Türkiye’de sürekli olarak gündemi meşgul eden infaz kurumların öncelikle yasal düzenlemelerle ilgili çalışmalar yapılmalıdır. Bu bağlamda hem kamu vicdanının tatmini için ceza kanunlarında hem de ceza kanunları tarafından öngörülen cezaların infazı aşamasındaki konular da düzenlemeler yapılmalıdır. Özellikle şartla tahliye konusu gelişmiş batı ülkelerindeki uygulamalara benzer şekilde, sadece mahkumiyet süresinden önce ıslah olan hükümlüler için uygulanmalıdır. Ayrıca yapılacak düzenlemelerde cezaevlerinin yönetiminde rol alan her birimin görev ve sorumlulukları açık ve net bir şekilde ortaya konulmalıdır.

Mahkumiyet süresinin tamamlayıp cezaevinden ayrıldıktan sonra hükümlülerin yeni hayatta karşılaştıkları sorunları çözmek amacıyla yeni düzenlemeler yapılmalıdır. Bu konuda özellikle mahkumların için iş imkanları oluşturulmalıdır. Bu sayede özellikle ekonomik nedenlerden dolayı suç işleme oranlarının azalacağı söylenebilir. Af konusunun siyasi malzeme olarak kullanılmasına imkan verilmemeli, bu konudaki düzenlemeler kamu vicdanını rahatsız etmeyecek şekilde yapılmalıdır.

Kanunlarda suçlara karşı ceza vermenin amacı açık bir şekilde belirlenmelidir. Ceza vermenin amacı suçluyu ıslah ederek yeniden topluma kazandırmak olmalıdır. Suçluların ıslah olmadan yeniden toplum içine katılmaları yeni suçlara davetiye çıkarmaktır. Bu durumda suç işlememiş vatandaşların güvenli bir ortamda yaşama haklarına tecavüzdür. Yapılacak olan bütün yasal düzenlemeler suç işlememiş olan vatandaşlara huzurlu bir ortam oluşturmaya yönelik olmalı ve suçluların ıslah edilmeleri konusu öncelikle dikkate alınmalıdır.

İnfaz kurumları konusunda yapılması gerekenler sadece suçlu ve devlet bağlamına ele alınmamalı, konu özellikle sosyal boyutuyla değerlendirilmelidir. Bir suçlunun ıslah edilememesinin devlet ve toplumdaki diğer insanlara olan maliyeti iyi hesaplanmalıdır. Hiçbir surette devletin dışındaki bir örgütlenme tarafından yerine getirilmesi mümkün olmayan adalet hizmetinin sunumu; sağlam bir toplumsal yapı oluşturacak şekilde düzenlenmeli insanlarda ruhlarında arta kalmış vahşet hissinin de baskısıyla haydutlarına hayranlık uyandıracak düzeye gelmemelidir. Çünkü bu düzeyin; devletlerin varlığını sona erdiren sürecin önemli bir adımı olmadığını kimse inkar edemez.

Kaynakça

- Akkaya, Muammer (1981), *Ceza İnfaz Mevzuatı*, Ankara: Yarı Açık Cezaevi Matbaası.
- Alpay, Şahin (2000), "F Tipi", *Milliyet*, 18-07-2000.
- Bardak, Cengiz (1996), *Cezaların İnfazı ve İnfaz Müesseseleri*, Ankara: Yetkin Yayın.,
- Başköy, Sabri (2000) *Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ve Uygulaması*, Ankara: Anıl Matbaası
- Bila, Fikret (1999), "Bakan Türk'e Göre", *Milliyet*, 04-10-1999.
- Dündar, Can (1999), "Ulucanlar Operasyonu", *Sabah*, 09-10-1999.
- Dönmezer, Sulhi. (1994, *Kriminoloji, İstanbul: Beta Yayınları*.
- Ekşi, Oktay (1999), "Bir Cezaevi Rezaleti Daha", *Hürriyet*, 16-02-1999.
- Erem, Faruk (1977), *Adalet Psikolojisi*, Ankara: AÜ. Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Ocakçioğlu, İsmet (1992), "1992-1993 Adalet Yılı Açılış Konuşması", *Yargıtay Dergisi*, 1992/5, 433-459.
- Turgut, Hüseyin. "Türk Ceza İnfaz Sistemi", *Türkiye'nin İnfaz Rejimi, Sorunlar ve Çözümler*, Ankara: Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları. (18-01-1997 tarihli Sempozyum Bildirisi).
- Yücel, Mustafa T. (1996), *Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi*, Ankara: Keçiören Yarı Açık Cezaevi Matbaası.

“Almanya Tarihinde Af Yok”, *Hürriyet*, 18-12-2000.

“Habersiz Arama Yapılamaz”, *Hürriyet*, 09-11-2000.

“Yetkili Ağızdan İtiraf: Devlet Cezaevlerinde Hakimiyeti Kaybetti”, *Ortadoğu*, 09-10-1999.

YARARLANILAN KANUN, TÜZÜK VE YÖNETMELİKLER

Cezaların İnfazı Hakkında Kanun (13-07-1965 Tarih ve 647Sayılı)

Ceza İnfaz Kurumları ve Tevkifevleri İşyurtları Kurumunun Kuruluş ve İdaresine İlişkin Kanun (09-08-1997 Tarih ve 4301 Sayılı)

Ceza İnfaz Kurumları ile Tevkifevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzük (05-07-1967 tarih ve 6/8517 Sayılı)

Ceza ve Tevkifevleri İç Yönetmeliği, (19-12-1967 Tarihli)

Ceza İnfaz Kurumlarındaki Hükümlülerin Cezaevi Dışındaki İşyerlerinde Çalıştırılmaları Hakkında Yönetmelik, (226-08-1983 Tarih ve 83/7041 Sayılı)

Hapishane ve Tevkifevlerinin İdaresi Hakkında Kanun (14-06-1930 tarih ve 1721 Sayılı)

İş Kanunu (01-09-1971 Tarih ve 1475 Sayılı)

Sakatların ve Eski Hükümlülerin Çalışması Hakkında Yönetmelik, (23-12-11971 Tarih ve 7/3600 Sayılı)

TC. 1982 Anayasası

Terörle Mücadele Kanunu, (12-04-1991 Tarih ve 3713 Sayılı)